

1. Tétel - Edények és lombikok...

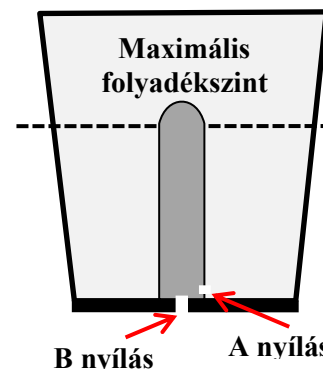
A. Egy téglatest alakú edény alapterülete h oldalú négyzet. Az edényt függőlegesen elhelyezett vékony fal osztja két egyenlő részre, amelyből kivágtak egy négyzet alakú darabot h magasságban. Júlia $\frac{h}{4}$ oldalú, kocka alakú dugóval elzárja a falon levő rést

úgy, hogy a dugó éppen megszorul (lásd a mellékelt ábrát). A 2-es rekeszben h magasságú, 2ρ sűrűségű folyadék található. Az 1-es rekeszbe Karcsi ρ sűrűségű folyadékot tölt, lassan. A tanulók azt látják, hogy a dugó akkor szabadul ki, amikor az 1-es rekeszben a folyadékszint $3h$ magasságú.

a. Számítsuk ki a dugót kilökö erő.

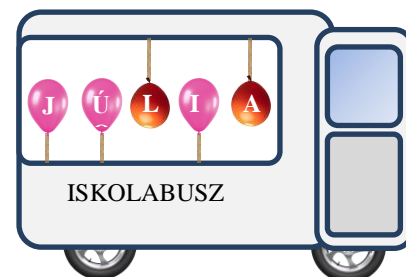
b. Júlia lassan kiveszi az elválasztó falat. A tanulók azt látják, hogy a dugó a két, egymással nem elegyedő folyadék határán lebeg úgy, hogy éppen a fele van a 2ρ sűrűségű folyadékban. Határozzuk meg a kocka ρ_c sűrűségét és magyarázzuk meg, hogy hogyan változott a rendszer gravitációs helyzeti energiája (a kezdeti állapot az, amikor a dugó a helyén van, a végső pedig az, amikor a dugó a két folyadék határán lebeg).

B. A történelmi múzeumban Júlia érdekes agyagedényre figyel fel ("a méltányosság pohara"), és elolvassa a magyarázatot is. A régi Daciában, étkezéskor, az építőmunkások őshonos növényekből készült energiaitalt kaptak. Bamarus, a kor építésze találta fel ezt a poharat azért, hogy senki se kapjon túl sok italt. A belsejében henger alakú test található a pohár aljához tapadva. A henger teteje zárt, az alján kis rés található, A (lásd a mellékelt vázlatos ábrát). A pohár lehetővé tette, hogy a használója csak bizonyos mennyiségű italt fogyaszthasson, egy adott jelig. Ha a bejelölt szintet túllépték, a **teljes folyadékmennyiség kifolyt** az edény alján levő B nyíláson keresztül. Rajzoljuk le a "A méltányosság pohara" nevű munkalapra a henger lehetséges belső szerkezetét és magyarázzuk meg a kiürülését.

C. Karcsi megmutatja az osztálytársainak az iskolabuszról készült felvételt. Leeresztett állapotban a lufik tömege elhanyagolható. Az ábrán látható lufik közül melyek vannak héliummal és melyek oxigénnel töltve ($\rho_{O_2} > \rho_{\text{levegő}} > \rho_{He}$)?

Merre mozdulnak el a lufik akkor, amikor a busz hirtelen gyorsít? Hát akkor, amikor hirtelen fékez?

2. tétel – Kaloriméterek és ellenállások

Feri és Karcsi folyadékokat melegít két, elektromos ellenállással ellátott kaloriméterben. Az 1-es kaloriméterben az $R_1 = 100\Omega$ ellenállású vezető $\eta_1 = 80\%$ -os hatásfokkal melegít $m_1 = 200g$ tömegű, $c_1 = 2512 J/kgK$ fajlagos ellenállású folyadékot, a 2-esben egy ismeretlen ellenállású vezető $\eta_2 = 64\%$ -os hatásfokkal $m_2 = 400g$ folyadékot melegít, melynek fajlagos ellenállása $c_2 = 1256 J/kgK$. A két tanuló arra törekszik, hogy a két folyadékmennyiség hőmérséklete ugyanakkora idő alatt ugyanannyival növekedjen ($\Delta\theta$). Feri sorosan kapcsolja a kaloriméterek ellenállásait, Karcsi pedig párhuzamosan.

- Határozzuk meg a második kaloriméter ellenállását Feri kísérletében (R_x), illetve Karcsi kísérletében (R_y).
- Júlia mindkét folyadékot beönti az 1-es kaloriméterbe (a folyadékok elegyednek). Határozzuk meg az elegy fajhőjét.

- Az 1, 2, valamint a 3-as tételeket különböző, titkosított lapra kell megoldani.
- Egy adott tételen belül a diákok tetszőleges sorrendbe oldhatják meg az alpontokat.
- A munkaidő 3 óra, a tétel kiosztásának pillanatától számítva.
- A diákok használhatnak nem programozható számológépet.
- Minden tételt 10-től 1-ig osztályoznak (1 pont hivatalból jár). Az összpontszám a tételek pontszámainak összege.

Ministerul Educației Naționale
Inspectoratul Școlar Județean Satu Mare
Olimpiada Națională de Fizică
31 martie - 5 aprilie 2013

VIII

Proba teoretică
Subiecte

Pagina 2 din 4

- c) Az R_1 ellenállást használva az elegy melegítésére Júlia $I_1 = 250\text{mA}$ erősségű áramot mér. Határozzuk meg az elegy hőmérsékletének a változási sebességét, ha a hőátadás hatásfoka $\eta = 80,3\%$.

3. tétel. Grafikonok és a fekete doboz

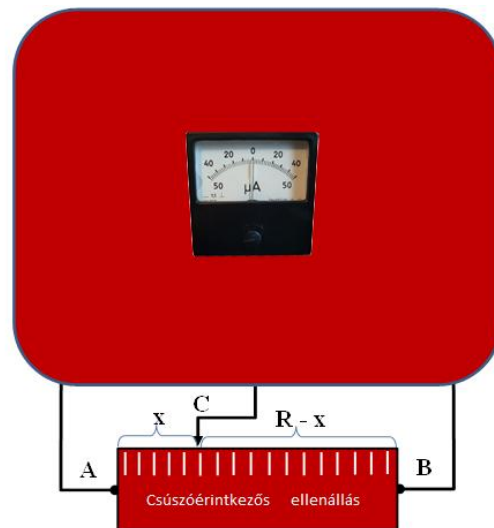
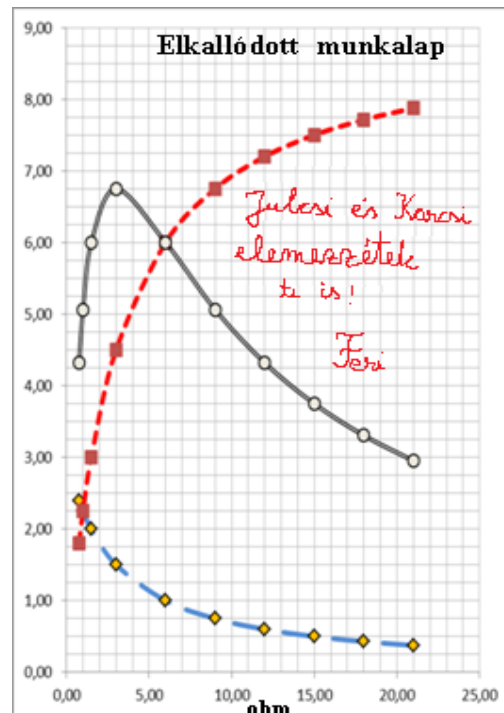
A. A laboratóriumi asztalon Júlia és Karcsi találnek egy mérési eredményekkel teli munkalapot, melyet néhány nappal ezelőtt Ferivel együtt töltöttek ki. Csak arra emlékeznek hogy egy egyszerű áramkört állítottak össze a következőkből: áramforrás, ampermérő és voltmérő (gyakorlatilag ideálisak), összekötő huzalok és hét azonos ellenállás, melyeket különféle módon kapcsoltak és kötöttek az áramforráshoz.

Az egész munkájukból csak a grafikont tartalmazó **Elkallódott munkalap** maradt és csak arra emlékeznek, hogy a mért értékekre a Nemzetközi Mértérendszerrel használták. Elemezve a grafikont:

- Azonosítsd, milyen fizikai mennyiségeket ábrázol a tanulók által rajzolt három grafikon. Mi a fizikai jelentése a körök által leírt grafikon maximumának.
- Számítsd ki a használt ellenállások egyikének az értékét, tudva, hogy úgy állították össze őket, hogy megkapják a lehető **legnagyobb ellenállást**, valamint a belső ellenállást és az elektromotoros feszültséget.

B. A fizika laboratóriumban Júlia és Karcsi az áramkörök tanulmányozására kapott egy zárt dobozt, melyből három vezető lép ki egy csúszóérintkezős ellenálláshoz kapcsolódva. A dobozon egy ampermérő található, melynek "zéró" pontja középen helyezkedik el. Tudott, hogy a dobozban két azonos feszültségű áramforrás található, melyek belső ellenállása elhanyagolható, valamint egy ohmikus ellenállás, mely az ampermérővel (ideálisnak tekinthető) és a reosztáttal egy ismeretlen áramkört alkot („fekete doboz”). A reosztát **A** és **B** végei között az elektromos ellenállás $R = 40\text{ K}\Omega$, míg a reosztát **A** és **C** végei között az x ellenállást lehet leolvasni. A két diák a csúszóérintkezőt használva leolvassa az ampermérőt és az x ellenállás értékét. A kapott adatokat a „**FEKETE DOBOZ**” munkalap táblázatába vezetik be. Felhasználva ezen adatokat a tanulók megrajzolják az $I = f(x)$ grafikont a „**FEKETE DOBOZ**” munkalapon.

- Rajzold le az elektromos áramkör kapcsolási rajzát, amely tartalmazza a fekete doboz alkatrészeit és a reosztátot. Elemezd ezt a kapcsolási rajzot, írd fel a megfelelő egyenleteket, és határozd meg az ampermérő által mért elektromos áramnak x ellenállástól való függőségét megadó matematikai kifejezést.
- Határozd meg a fekete dobozban lévő egyik áramforrás elektromotoros feszültségét, és írd le egy jelentős előnyét ennek az összeállításnak a fekete doboz ellenállásra kapcsolt feszültségére nézve.

Javasolták:

Prof. Ion Băraru, Colegiul Național "Mircea cel Bătrân" – Constanța,
Prof. Florin Măceșanu, Școala cu clasele I-VIII "Ștefan cel Mare" – Alexandria
Prof. Constantin Rus, Colegiul Național "Liviu Rebreanu" – Bistrița

- Az 1, 2, valamint a 3-as tételeket különböző, titkosított lapra kell megoldani.
- Egy adott tételen belül a diákok tetszőleges sorrendbe oldhatják meg az alpontokat.
- A munkaidő 3 óra, a tétel kiosztásának pillanatától számítva.
- A diákok használhatnak nem programozható számológépet.
- Minden tételt 10-től 1-ig osztályoznak (1 pont hivatalból jár). Az összpontszám a tételek pontszámainak összege.

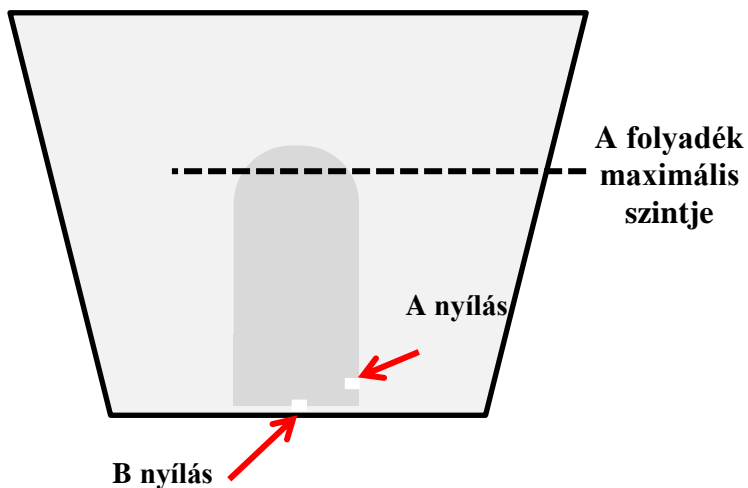
Ministerul Educației Naționale
Inspectoratul Școlar Județean Satu Mare
Olimpiada Națională de Fizică
31 martie - 5 aprilie 2013

Pagina 3 din 4

Proba teoretică
Subiecte

Munkalap „A MÉLTÁNYOSSÁG POHARA”

1. Az 1, 2, valamint a 3-as tételeket különböző, titkosított lapra kell megoldani.
2. Egy adott tételen belül a diákok tetszőleges sorrendbe oldhatják meg az alpontokat.
3. A munkaidő 3 óra, aétel kiosztásának pillanatától számítva.
4. A diákok használhatnak nem programozható számológépet.
5. Minden tételt 10-től 1-ig osztályoznak (1 pont hivatalból jár). Az összpontszám a tételek pontszámainak összege.

Ministerul Educației Naționale
Inspectoratul Școlar Județean Satu Mare
Olimpiada Națională de Fizică
31 martie - 5 aprilie 2013

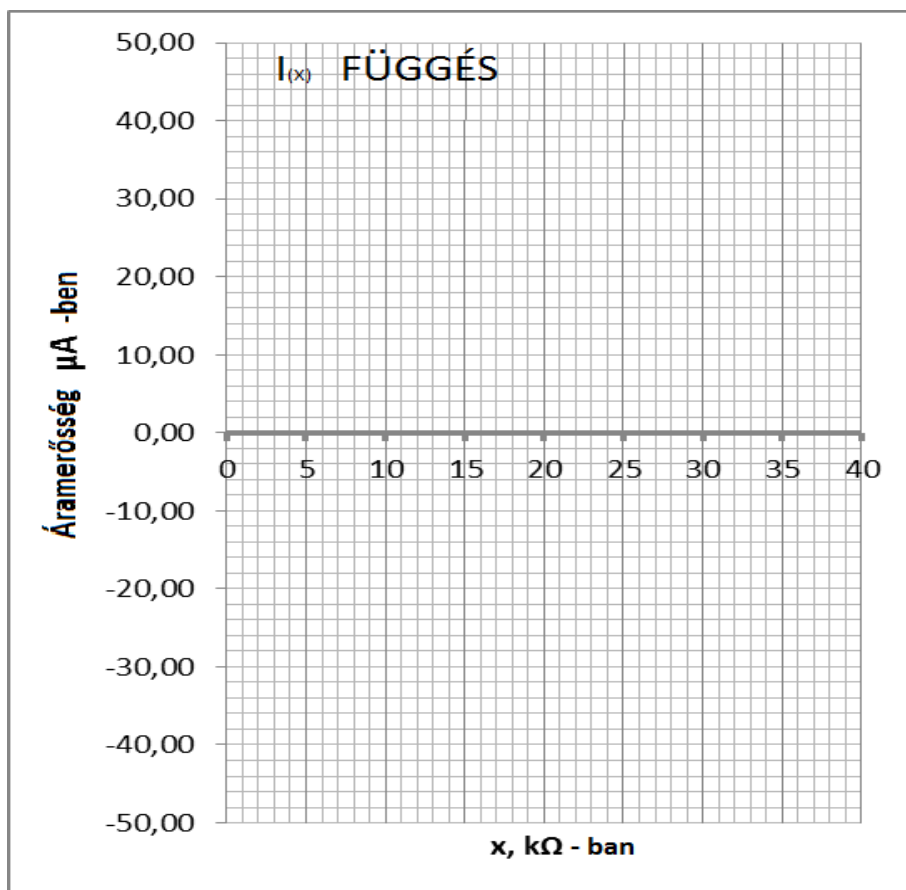
VIII

Pagina 4 din 4

Proba teoretică
Subiecte

Munkalap „A FEKETE DOBOZ”

x (kΩ)	I (μA)
0	50,00
2	42,96
4	36,70
6	31,04
8	25,86
10	21,05
12	16,53
14	12,22
16	8,06
18	4,01
20	0,00
22	-4,01
24	-8,06
26	-12,22
28	-16,53
30	-21,05
32	-25,86
34	-31,04
36	-36,70
38	-42,96
40	-50,00

Kapcsolási rajz:	Az áramkör egyenletei:
	Áramerősség:
Elektromotoros feszültség:	
Előnyök:	

Fordította: Boga Ferenc – Református Gimnázium, Szatmárnémeti
Laczka Zoltán – „I.C.Bratianu” Líceum, Szatmárnémeti

1. Az 1, 2, valamint a 3-as tételeket különböző, titkosított lapra kell megoldani.
2. Egy adott tételen belül a diákok tetszőleges sorrendbe oldhatják meg az alpontokat.
3. A munkaidő 3 óra, a tétel kiosztásának pillanatától számítva.
4. A diákok használhatnak nem programozható számológépet.
5. Minden tételt 10-től 1-ig osztályoznak (1 pont hivatalból jár). Az összpontszám a tételek pontszámainak összege.